

אחריות משכיר לנזק שנגרם לשוכר בנכס המושכר

רב הישוב – הרב משה אליעזר הלוי רבינוביץ שליט"א

דין תורה

תביעות הדדיות בין מזכירות הישוב בית חגי"י ואחד התושבים

טענות הצדדים

תביעת מזכירות הישוב באמצעות ראובן - נציג המזכירות:

התושב משלם באופן סדיר וכנדרש את חובותיו לישוב, אולם ישנו חוב ישן שהצטבר בשנים 1997-1999 על סך 6,716 שקלים. אנו דורשים שישלם את חובו, אפשר בפריסת תשלומים.

שמעון - תושב:

אני מודה שלא שילמתי את הסכום הנ"ל באותן שנים, אולם הדבר נובע מזה שלדעתי הישוב חייב לי כסף, וכיוון שלא רצו לשלם - עיכבתי את הכסף הנ"ל ברשותי כתמורה עד לבירור הדברים.

תביעותי מן המזכירות הן:

- לפני שנים שכרתי קרוון מהישוב, ושמתי בו הרבה סחורה. תחזוקת הקרוון היתה באחריות הישוב. הקרוון לא תוחזק כראוי והגיע למצב שחלונותיו ודלתו התרופפו והתפרקו. החלפתי מנעולים וזה לא עזר. למרות בקשות בכתב ובעל פה למזכירות שיתקנו את הליקויים, דבר לא נעשה. בסופו של דבר, במהלך שרות מילואים שלי, נכנסו נערים מהישוב לקרוון והשחיתו כמות גדולה של חומרים וציוד ונגרם לי נזק גדול של כ-20,000 שקל. בעקבות זאת, פניתי למזכירות דאז שעליה לשאת באחריות לנזק שקרה, כיוון שהיא אחראית לו עקב כך שלא תחזקה את הקרוון כראוי ולמעשה השאירה אותו פרוץ לכל. לא תבעתי את הנערים שחשדתי שהיו מעורבים בזה (יתכן גם שהיו קטנים) כיוון שלא רציתי להיכנס לעימות ויתכן אף לתביעה פלילית, בישוב. מבחינתי האחריות היא על המזכירות. אולם אני מכיר גם באחריות שלי ולכן אינני תובע את כל הנזק אלא את חציו היינו - 10,000 שקל.
- לפני מספר שנים א' הסיע נערים מהכפר ואחד מהם פגע תוך כדי הנסיעה בהולך רגל. נגד א' הוגשה תביעה משפטית וכו' ומזכירות הישוב החליטה לעזור לו במימון. עורך דינו תבע אותי כיוון שהייתי בעל הרכב שבו נסע א'. בעקבות זאת נאלצתי לשכור עו"ד והדבר עלה לי 7,000 דולר. למרות שלא הייתי מעורב כלל באירוע. פניתי למזכירות הישוב שתסייע לי במימון כמו שסייעו ל-א'. המזכירות סירבה לסייע ולדעתי ישנה כאן הפליה ברורה. יתרה מזאת א' השתמש בכסף לשכירת עו"ד והלה

תבע אותי ונגרם לי נזק כבד. נמצא שהישוב שותף לנזק שנגרם לי ועליו לשלם לי את ה-7,000 דולר.

ראובן - נציג המזכירות:

בנוגע לטענה 1, אינני יודע מה היה, ושמעון צריך להוכיח את טענותיו. בכל מקרה לא מקובל עלינו שאדם יתנהל חד צדדית ולא ישלם את חובותיו. המזכירות לא יכולה להיות אחראית לכל מיני דברים שקורים בישוב.

בנוגע לטענה 2, מדיניות המזכירות היתה שלא לתת כסף לחברים, וזאת לאחר שבחנה את הנושא. זה שמזכירות קודמת אכן נתנה סיוע לחבר מסוים, אינו יכול לחייב את הישוב והמזכירות. בכל מקרה הסיוע שניתן בזמנו ל-א' ניתן לו במטרה לעזור לו כספית ולא הייתה שום כוונה שילך ויתבע בכסף זה חבר אחר. עו"ד של א' החליט לתבוע את שמעון, אך לנו אין שום קשר ואחריות לכך.

בירור הדין

פשוט ששמעון חייב לישוב 6,716 שקל שהרי כולם מודים בזה. השאלה שעומדת בפנינו היא האם לאור טענותיו של שמעון חוב זה נשאר בעינו, וממילא יהא מחויב לשלמו. או שהחוב בטל בשל חוב של הישוב כלפיו, ואז יתכן שנוצר מצב הפוך שהישוב חייב כסף לשמעון.

להלן נתייחס לשתי התביעות של שמעון ובהתאם לזה נגיע להכרעת הדין.

תביעה א' - בנוגע לשכירות הקרוון והגניבה שבוצעה בו

א - חיובי המשכיר בנכס המושכר

הלכה פסוקה היא ברמב"ם (שכירות ו, ג) ובשו"ע (ח"מ שיד, א), שהמשכיר בית לחברו חייב להעמיד לו דלתות וחלונות. ואם נתקלקלו החלונות או הדלתות מחובתו לתקנם. וכן כל כיוצא בזה מדברים שהם מעשה אומן, והם עיקר גדול בשיבת הבתים (לשון הרמב"ם והשו"ע שם). ומקור הדין במשנה ובגמרא בבא מציעא קג, ב.

ומוסיף הרמ"א בהגהה, שגם אם נכנס השוכר לבית ולא היו שם דברים אלו, אין אנו אומרים שנתפייס ומחל, אלא חובת המשכיר לתקנם.

ועוד כתב הרמ"א, שאם נשברו הדברים הנ"ל בתוך ימי השכירות, הרי שאם אמר לו המשכיר לשוכר בזמן השכירות, בית זה אני משכיר לך, אין צריך להעמיד לו אחר. אך אם אמר לו בית סתם, צריך לתקנו בכל ימי השכירות.

מקור הדין המובא ברמ"א, שיש חילוק בין מקרה שאמר המשכיר לשוכר בית זה, למקרה שאמר לו בית סתם. הוא בדברי הנמוקי יוסף בפרק השואל (נט, א באלפס) בשם הריטב"א.

ותמה הקצות (שם, אות א) על פסק הרמ"א. שהרי בסימן שי"ב, יז, מבואר בשו"ע שדווקא כשנפל הבית כולו, אם אמר לו בית זה, אין מחויב להעמיד לו בית אחר. אבל אם נתקלקל

הבית ומסוכן לגור בו וכדומה, מחויב המשכיר לתקנו בכל מקרה. וכן מפורש בתשובת הרא"ש כלל לה, ו. והרמ"א בסימן ש"יב לא חלק, ונשאר הקצות בצ"ע. ועיין ביאור הגר"א ש"ד אות ו', שגם הוא מבין שישנה סתירה בין פסק הרמ"א בסימן ש"יב, לפסק הרמ"א בסימן ש"יד. ולכן הרמ"א בסי' ש"יד מפנה לעיין בסי' ש"יב.

וכתב ערוך השולחן (שי"ד, ד):

בכל מקום ומקום לפי מנהגו, חייב המשכיר לתקן דבריו הקבועים כמו במדינתנו לעשות חלונות כפולים בימי החורף... ולהטיח הכתלים מבחוץ בימי הסתיו ולשפוך עפר סמוך לכתלים שלא יכנס הקור לבית וכל כיוצא בזה. והמנהג אצלנו שאם נתקלקלו דברים אלו במשך ימי השכירות, מתקנם המשכיר אם לא שהיה בפשיעת השוכר...

באופן פשוט, גם היום המנהג הוא שהדברים הקבועים והבסיסיים של הבית הינם באחריות המשכיר ועליו לתקנם אם התקלקלו. בדרך כלל הדבר מפורש בחוזה, אך גם אם לא נכתב במפורש, בפשטות על דעת כן עשו. כך שגם אם לא נכריע במחלוקת הראשונים שהובאה לעיל, במקרה שאמר לו בית זה אני משכיר לך, ונתקלקלו החלונות וכו', ברור שכשיש מנהג מדינה כולם מודים שיש לנהוג כן. וודאי כאשר הותנה הדבר בפירוש, וזה פשוט.

במקרה שלפנינו השוכר פנה גם בעל פה וגם בכתב בהתאם למסמכים שהומצאו לידי, למשכיר (המזכירות), שיתקן את הליקויים בדלת הכניסה לבית ובחלונות. ואף המשכיר למרות שלא תיקן את הטעון תיקון לא טען שאינו מחויב לעשות זאת. ואם כן פשוט שכולם יודו במקרה זה, שבאחריות המשכיר היה לתקן את הדלת והחלונות ולמעשה פשע בזה שלא תיקנם.

לאחר שהגדרנו וקבענו שאכן באחריות המשכיר היה לתקן את הליקויים הבסיסיים שהתגלו בקרוון, אשר אפשרו את כניסת הגנבים באין מפריע. יש לדון האם ניתן לחייב את המשכיר על הגניבה שבוצעה או שמא לעניין הגניבה הוא לא יותר מגרמא, ובגרמא הדין הוא שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים.¹ מה עוד שגם השוכר מודה באחריות חלקית שלו.

1. עיין לדוגמא חו"מ סימנים שפו, שצה, שצו, ד. ובמהות הדין שקבעו חז"ל בנוגע למקרים מסוימים, שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים, יש לומר שכוונתם היא, שאמנם מבחינה משפטית וכללי המשפט אי אפשר לחייב את האדם, אך ודאי שמבחינה מוסרית יש פה דבר פגום הטעון תיקון. ואם האדם לא יתקן זאת, דינו מסור לשמים. עיין יד רמ"ה ב"ב כו. אות קז שכתב, שלמרות שגרמא בנזקין פטור מתשלום, אסור לגרום הזק לאדם אחר או משום - 'לפני עיוור לא תתן מכשול', או מצד 'ואהבת לרעך כמוך'. ועיין סנהדרין נה. שקטן שבא על אחת מאיסורי עריות למרות שאי אפשר לחייבו, בכל אופן תקלת עוון יש כאן. וכן ברמ"א או"ח שמג. וקטן שהזיק, יש לדון האם מחויב לשלם כשיגדיל. ראה לדוגמא, הגהות אושרי על הרא"ש בבבא קמא פז, ויש להאריך בזה ואין כאן מקומו. וראה מאמרו של הרב משה אביגדור עמיאל זצ"ל, על 'הצדק הסוציאלי והצדק המשפטי והמוסרי שלנו'. בתוך הספר - 'בין אדם לחברו' בהוצאת מוסד הרב קוק, עמ' 19-24.

ב - שני שכנים שנפרץ כותלו של אחד מהם

כותב הרמ"א (ח"מ, קנה, מד):

...שני שכנים הדרים ביחד וביתו של אחד נפרץ ועל ידי זה באים גנבים לבית השני, ואמר השני גזור ביתך או מכרנה לאחרים כי אתה גורם לי היזק, יש אומרים שהדין עמו וצריך לתקן הזיקו. **ויש חולקין** שלא הוי גיריה דיליה, וכן אם לא גדרה ונעשה לו הזק פטור מלשלם לדברי הרא"ש.

היש אומרים' סוברים, שהדין עם השני שאומר לשכנו גזור או מכור כי אתה גורם לי הזק. ומשמע שאם יהיה הזק יצטרך השכן לשלם לשכנו. וזה בניגוד לדברי הרא"ש המובאים בסוף דברי הרמ"א.

דעת היש אומרים מקורה בדברי רבנו ירוחם, ובדברי היד רמ"ה תחילת בבא בתרא אות יח.

הגמרא בבבא בתרא (ב. ו-ב): אומרת: "...מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גזור, חזרה ונפרצה אומר לו גזור, נתייאש הימנה ולא גדרה, הרי זה קידש וחייב באחריותה..."

וכתב ע"ז הרמ"ה:

...שמע מינה דמאן דהוה מחייב למיגדר בינו ובין חברו ולא גדר ואתו גנבי וגנבו לו מידי דרך הגדר, חייב לשלומי ליה. וכן כל מאן דגרם לאפסודא ממונא דחבריה כי האי גוונא **ואף על גב דלא קעביד מעשה**, והוא דמתרו ביה מעיקרא.

הטור (ח"מ קני"ז, ה-ו), מביא את דברי הרמ"ה וכותב שאין הדברים הללו נהירים לאביו הרא"ש ז"ל. שהרי מפורש בגמרא בבא קמא נה: , שהפורץ גדר בפני בהמת חברו (ויצאה וברחה - רש"י), פטור מדיני אדם משום שזה גרמא בלבד.

אולם כבר תמה הב"ח (שם) על תמיהה זו. הרי הרא"ש עצמו בפרק לא יחפור (סימן יז), מחלק בין פורץ גדר בפני בהמת חברו שפטור, לדין גדר הכרם שנפרצה ונתייאש ממנה ולא גדרה שחייב. שבמקרה של גדר הכרם שנפרצה, ממונו מעורב בממון חברו ואוסרו בזה שנתייאש מלגדרו, והוי ברי הזיקא, ונחשב כמעשה בהתאם להגדרתו של הרא"ש את דינא דגרמי ולכן חייב. מה שאין כן בפורץ גדר בפני בהמת חברו, שם הבהמה יוצאת מעצמה ואף אין זה מקרה שברי הזיקא.

ממילא, אומר הב"ח, גם בדינו של הרמ"ה, כאשר השכן לא גודר את הפרצה למרות שהשני התרה בו שיעשה כן, דומה הדבר לגדר הכרם שנפרצה ולא גדרה, שיש פה היזק מידי, כיוון דהוי ברי הזיקא דגנבים. ואף שהגנב בא רק אחר כך, ההיזק נעשה מידי. בדומה לכרם שרק לאחר זמן שיוסיף אחד חלקי מאתים, יחשב ככלאים לאסור. כיוון שכך, מסקנת הב"ח היא שהעיקר להלכה כדעת הרמ"ה וכן דעת הגאונים. וגנבים הבאים מכוחו, חשיב כאילו עשה מעשה והוי גיריה דיליה.

הש"ך (סי' קנה ס"ק כב), הביא את דברי הב"ח וחלק עליו. לדעתו, אין להשוות בין גדר הכרם שנפרצה ששם באמת אם נתייאש מלגדרה הוי ברי הזיקא, לדינו של הרמ"ה (והרמ"א

שהביאו), כיוון שגנבים מי יאמר לנו שאכן יבואו? אדרבה, המקרה של הרמ"ה דומה לפורץ גדר בפני בהמת חברו שפטור.

הנתיבות (ס"ק כב) הקשה על הש"ך, שלענין נזיקין לא קובע דין ברי הזיקא אלא דין גירי דיליה. אולם הלכה למעשה הסכים עם הש"ך כיוון שסובר שמחיצת הכרם שנפרצה ולא גדרה הוי גירי דיליה, מה שאין כן בדינו של הרמ"ה שם לא שייך לומר לענין הגנבים שהם גירי דיליה.

דעת הרמב"ן בקונטרס גרמי היא, שיש לנו כלל גדול באמצעותו נוכל להגדיר מה נחשב גרמי ומה נחשב גרמא. בכל מקרה שגורם ההיזק ואי אפשר שלא יבוא, שאין תלוי בדעת אחרים, נחשב ברי הזיקא, והרי זה גרמי. אך אם ההיזק תלוי בדעת אחרים, אין פה ברי הזיקא והרי זה גרמא. לכן הפורץ גדר בפני בהמת חברו נחשב גרמא ולא גרמי. ממילא פשוט שלפי הגדרת הרמב"ן, גם במקרה של הרמ"ה, שלא גדר בינו לבין חברו ובאו גנבים וגנבו, צריך להיות פטור כיון שהנזק תלוי בדעת אחרים.

ויותר מזה כתב הגר"א בביאורו (ח"י"מ קנה, ס"ק קלא) בדעת היש חולקים שברמ"א שם, שהפורץ גדר בפני בהמת חברו, נחשב כגרמא שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים (עיין שצו, ד). אך במקרה של שני שכנים שנפרץ כותלו של אחד מהם, בעל הבית לא עשה כלום, ואפילו גרמא אין כאן במקרה שבאו גנבים דרך הפרצה וגנבו משכנו. ומה שכתב הרמ"א בדעת היש חולקים, שאין זה גירי דיליה, זה לאו דווקא, שאפילו גרמא אין כאן ואף בדיני שמים צריך להיות פטור.

נמצא שדברי היש אומרים ברמ"א, שהיא דעת רבנו ירוחם והיד רמ"ה, ואף הב"ח הסכים לה, טעונים בירור והסבר.

והנה בשו"ת הר צבי (ח"י"מ, סימן סג), הסביר ביסוד החילוק לדעת היד רמ"ה בין גדר הכרם שנפרצה ולא גדרה, לפורץ גדר בפני בהמת חברו, שבגדר הכרם שנפרצה, חכמים הטילו על בעל הכרם את החיוב לגדור את הגדר מחדש, וחיוב זה חל עליו בכל רגע ורגע ואם לא גודר מחדש נחשב כאילו עושה את הפרצה בידיים. ממילא במקרה כזה אומר הרמ"ה, שאם לא גדר את השדה כפי שחייבוהו חכמים, ובאו גנבים וגנבו, הרי זה כאילו שפרץ את הגדר בפניהם ממש והוי ברי הזיקא וחייב.

לעומת זאת, הפורץ גדר לפני בהמת חברו, לא הטילו עליו חכמים לגדור מחדש אלא רק לשלם את דמי הגדר. ובנוגע לבהמה, בזמן שפרץ לא ברי הזיקא. ולענין מה שיקרה אחר כך הוא רק גרמא ופטור מדיני אדם.²

לפי הבנה זו אפשר לומר, שהוא הדין בכל מקום שמוטל על האדם החיוב לסלק את

2. יש לציין שהראשונים דנו בפורץ גדר בפני בהמת חברו, האם נחשב כגרמא רק בנוגע לנזקים שהבהמה עושה, אך בנוגע לבהמה עצמה יהיה חייב אף בדיני אדם. או שגם בנוגע לבהמה עצמה שברחה הוי גרמא בלבד שפטור בדיני אדם. עיין לדוגמא, רש"י ותוס' ב"ק נח: קונטרס גרמי לרמב"ן, רמ"א ח"י"מ שצו, ד ובמפרשי השו"ע שם.

הפרצה, אם לא עושה כן הרי זה כאילו שפרץ אותה באותו רגע שבאו הגנבים והוי גרמי וחייב. וזו סברת הרמ"א בשם רבנו ירוחם בנוגע לשני שכנים שציטטנו לעיל. ובפשטות זו גם דעת הרמ"ה וכפי שנתבאר. וזו כוונת הב"ח שכתב שהגנבים הבאים מכוחו נחשבים כגירי דיליה.^{3 4}

ג - השוואה בין שכנים לשוכר ומשכיר

לאור האמור ניתן להשוות בין דינו של הרמ"א בנוגע לשני שכנים, לדין שוכר ומשכיר. כבר הוכחנו שישנה חובה על המשכיר לתקן ולהסיר את הפרצה, ולכן, אם לא עשה כן ובאו גנבים, עליו לשלם את הגניבה, מפני שנחשב כגירי דיליה וכברי הזיקא וחייב.

אולם ראינו שדין זה נתון במחלוקת ראשוניים ובמחלוקת הפוסקים, והש"ך פוסק להלכה שלא כדעת הי"א שברמ"א. כיוון שכך, לא ניתן להוציא ממון באופן זה, אך אם תפס לא מוציאים מידו שיכול לומר קים לי כדעת הי"א שברמ"א.

זאת ועוד, שמעון טוען בטענת ברי, שהיה לו נזק בסך של כעשרים אלף שקלים. הוא גם המציא לידי העתק מכתב ששלח למזכירות הישוב סמוך לאירוע הגניבה, שגם בו הוא מדבר על נזק בשיעור הנ"ל. ולמרות שלא הביא ראיה חותכת לשיעור הנזק, ניכרים דברי אמת שנוק ניכר היה כאן. ובכל מקרה אינו תובע את כל הסכום אלא את מחציתו.

בנוגע למזכירות, אין בידי תגובה שלהם מהעבר וכיום טוען נציג המזכירות שהוא איננו יודע מה היה ומה קרה וכמה נזק היה, וא"כ יש לפנינו טענת שמא. אלא שיש להסתפק אם זו טענת שמא טובה, שבאמת כיצד יכולה המזכירות של היום לברר ולדעת מה היה. או שמא זאת טענת איני יודע גרועה, כיוון שלא נראה שהמזכירות בדקה מספיק את שהתרחש וגם לא טרחה לנסות ולברר זאת עם המזכיר דאז וכדומה.

והנה בנוגע לברי ושמא, נחלקו בגמרא (ב"ק קיח., כתובות יב.), האם ברי עדיף או לאו. ולמרות שלהלכה לא אומרים ברי עדיף, במקום שחזקת הממון מסייעת לטענת הברי אומרים ברי ושמא ברי עדיף. עיין לדוגמא קצות חו"מ סימן נט, אות א.

3. הרב פרנק עצמו בסוף תשובתו, רוצה לומר שהרמ"ה דיבר דווקא במקרה של גדר הכרם שנפרצה ששם חייבו את בעל הכרם לגדור מדין הכרם וכיוון שכך, יהיה חייב גם בהיזק גניבה. אבל אין ראיה שהרמ"ה סובר שגם במקרה של היזק גניבה לחוד, יטילו עליו חובה לגדור ויהא חייב כשלא גדר ובאו גנבים, ונשאר בצ"ע. ולעני"ד פשטות הרמ"ה שאין לחלק, וכפי שהבינו ראשוניים ואחרונים שהזכרנו לעיל, ולא ברורה לי תמיחת ההר צבי.

4. יש מקום לומר, שאף הרא"ש מסכים עקרונית שבכרם שנפרץ, וכן במקרה של שני שכנים שנפרץ כותלו של אחד מהם, יש חובה על בעל הכרם וכן על בעל הבית לגדור את הפרצה. אלא שבכרם, אם לא עשה כן, כיוון שההיזק הוא ישירות משדהו, נחשב כמזיק ממש. ואילו במקרה של שכנים, חיוב זה רק מעלה אותו מפטור מוחלט לדין גרמא רגיל שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. וזו כוונת הרמ"א כשכתב: "ויש חולקים שלא הוי גיריה דיליה, וכן אם לא גדרה ונעשה לו הזק פטור מלשלם לדברי הרא"ש. וזה שלא כהבנת הגר"א שהבאנו בגוף המאמר.

בכל מקרה, לצד שיש מקום לתביעתו של שמעון (דעת הי"א ברמ"א), הרי זה דומה לאומר לחברו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע, שמחייבים אותו שבועת היסת ואם בא לצאת ידי שמים ישלם (ח"מ סימן עה, ט).

תביעה ב' - על שלא קיבל סיוע מהישוב ושהישוב שותף לנזק שנגרם לו בעקבות התביעה המשפטית

לתביעה זו אין כל בסיס.

א. אם מזכירות מסוימת החליטה לתמוך בחבר מסוים בתנאים מסוימים אין זה מחייב אותה, ודאי לא את המזכירות לדורות, לנהוג כך עם חבר אחר. ואפילו אם המקרים נראים דומים. מה עוד שהמזכירות שסירבה לתת תמיכה לשמעון סירבה גם לתת תמיכה ל-א'. כל העניין הוא גמילות חסד של לפני משורת הדין ואי אפשר לחייב אדם שנתן צדקה לאחד שבגלל זה ייתן צדקה גם לאחר. אם היו נקבעים קריטריונים קבועים ומחייבים בעניין זה כלפי החברים (וזאת בהסכמת החברים), אז הייתה המזכירות מחויבת בזה, והדבר פשוט.

ב. כשמזכירות הישוב החליטה לתת ל-א' תמיכה כספית מסוימת משיקולים כאלו ואחרים, ודאי שלא חשבה ולא התכוונה ש-א' או עו"ד, ישתמשו בכסף זה על מנת לתבוע חבר אחר. ואינו דומה למי ששוכר את חברו בכסף על מנת שילך ויעיד נגד חברו או על מנת שילך ויזיק את חברו. ומה שייך לתבוע את המזכירות על מה ש-א' או עו"ד, הלכו ועשו מדעתם. ברגע שהכסף הגיע לידו של א' הכסף היה שלו לכל דבר ועניין והוא ורק הוא אחראי לאופן ולדרך שבו ישתמש בו. מעבר לזה, כלל לא מוכח שאילולא הכסף הנ"ל שניתן ל-א', לא היה עו"ד של א' תובע את שמעון. אם שמעון רוצה לתבוע מי שהוא על הנזק שנגרם לו בעקבות אותה תביעה משפטית, שיתבע את מי שתבע אותו. המזכירות לעניין זה היא אפילו לא בגדר של גרמא, וזה פשוט.

העולה מדברנו שתביעה זו דינה להידחות.

פסק הדין

לאור האמור לעיל ובהתאם למה שביררנו בנוגע לתביעה א', אני קובע שהחוב של שמעון למזכירות הישוב ימחק כיוון שתפוס בו ויכול לומר קים לי כדעת הרמ"ה והי"א שברמ"א סוף סימן קנה. אולם אין בכוחו של שמעון לחייב את המזכירות לשלם לו מעבר לסכום שבו הוא תפוס. ובה התבטלו התביעות ההדדיות שבין שני הצדדים.

פסק דין זה תקף בתנאי ששמעון מתחייב שלא לעשות דין לעצמו מעבר למה שעשה. מסקנה ששמעון עצמו הגיעה אליה, והראיה שחזר לשלם את חובותיו לישוב באופן סדיר אחרי אותו פרק זמן של שנים 97 - 99.